

3. Výkonnost odvětví

Mezikvartální růst HPH v ekonomice se ve 3. čtvrtletí zastavil. Výkon většiny odvětví ale stále mírně rostil.

Meziroční růst HPH letos slábl. To bylo patrné zejména ve stavebnictví či v odvětví obchodu, dopravy, ubytování a stravování. Naopak oblast ICT ze stabilní poptávky nadále profitovala.

Situace v rostlinné i živočišné výrobě zůstávala relativně stabilizovaná. Horší výsledky primárního sektoru pramenily hlavně z poklesu živelní těžby dřeva.

Mezikvartální růst průmyslové produkce letos pokračoval, ve 2. i 3. čtvrtletí ovšem převážně jen díky výrobě automobilů.

Během léta výkon průmyslu poprvé vystoupal nad úroveň z roku 2019.

Mezikvartální růst hrubé přidané hodnoty (HPH)¹, trvajících pět čtvrtletí v řadě, se zastavil. Během 3. čtvrtletí se totiž výkon tuzemské ekonomiky nepatrně snížil (o 0,2 %). Zřetelný pokles HPH ale postihl jen stavebnictví a též váhově významný segment služeb – obchod, doprava, ubytování a pohostinství. To souviselo zejména s prohlubujícím se poklesem spotřeby domácností. Pozitivně naproti tomu působil průmysl, jenž zaznamenal nejvyšší mezikvartální růst od konce roku 2020. Potíže s dostupností některých výrobních komponent se dočasně zlepšily, pomohla patrně také vyšší poptávka po uhlí. Výkon všech odvětví ekonomiky ale ve 3. čtvrtletí za svým maximem (z konce roku 2019) stále zaostával (o 0,7 %).

V meziročním pohledu růst HPH letos slábl (až na 1,4 % ve 3. kvartálu). V úhrnu za tři čtvrtletí dosáhl 2,9 %. Nejvíce rostl výkon v ostatních činnostech služeb² (9,8 %) a v odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství (6,6 %) – v obou případech se ale projevila nízká srovnávací základna z počátku loňského roku, kdy byly tyto služby v důsledku protipandemických restrikcí citelně omezeny. Svižný i stabilní růst výkonu potvrzují informační a komunikační činnosti či finančnictví, HPH zde letos ve 3. čtvrtletí převýšila úroveň z konce roku 2019 o 15 %, resp. 8 %. V pandemickém období se dařilo i veřejným službám³, letos za 1. až 3. čtvrtletí zde růst HPH ale zmírnil (na 1,3 %). Obdobný slabý růst si připsal i zpracovatelský průmysl a za svým předpandemickým vrcholem stále významně zaostával (ve 3. čtvrtletí o 6,3 %). V zemědělství, lesnictví a rybářství klesla letos HPH druhým rokem v řadě. Za tři čtvrtletí byla meziročně nižší o 2,5 %. Celková letošní úroda obilovin⁴ však zaostala za nadprůměrnou loňskou sklizní jen o 0,9 %⁵. Dařilo se technickým plodinám či ovoci, meziroční pokles úrody ovšem nastal u kukuřice, brambor, cukrovky a většiny druhů zeleniny. K propadu sklizně došlo u chmele⁶. Čtyři roky trvajících růst fyzické výroby masa se letos zastavil. Za meziročním poklesem v 1. až 3. čtvrtletí (–2,9 %) stály všechny hlavní druhy masa. Projevil se vysoký růst výrobních nákladů i nižší spotřeba v domácnostech. Pokles v rámci živočišné výroby byl zčásti tlumen mírně rostoucí produkcí mléka. Pro dynamiku celého primárního sektoru byl patrně rozhodující vývoj v lesnictví. Ustupující kúrovcová kalamita vedla druhým rokem v řadě k nižší potřebě těžby dřeva⁷.

Údaje z podnikových statistik potvrzují, že trend mírného zotavování tuzemského průmyslu pokračoval i během letošního 3. čtvrtletí. Na rozdíl od první poloviny roku k tomu docházelo v podmínkách, kdy se tuzemská ekonomika již nacházela na hraně recese. Průmyslová produkce⁸ se sice mezikvartálně zvýšila o významných 1,9 % (ve 2. čtvrtletí o 0,9 %), k růstu však zásadně přispěl relativně příznivý vývoj ve výrobě automobilů, kde problémy s dodávkami výrobních komponent během jara mírně polevily. Bez zahrnutí tohoto klíčového odvětví by výkon průmyslu ve 3. čtvrtletí pouze stagnoval. Produkce v řadě dalších významných odvětví (vyjma strojírenství a elektrotechniky) se totiž snižovala. Vzplanutí války na Ukrajině výrazně přispělo i k eskalaci cenového růstu energií i dalších materiálových vstupů, což se již patrně negativně odrazilo ve výkonu zejména některých energeticky náročnějších odvětví. Vedle toho začaly průmyslové podniky v Česku stále více počítovat obavy související se zhoršující se ekonomickou situací v řadě významných

¹ Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Zahnuje kulturní, zábavní a rekreační činnosti a dále zejména poskytování osobních služeb (např. kadeřnictví, kosmetické služby, čistící služby či opravy výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost).

³ Pro zjednodušení jsou zde zahrnuta odvětví veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

⁴ Podle posledního odhadu k 15. září 2022.

⁵ Ta v roce 2022 celkově (vč. kukuřice) dosáhla 8,17 mil. tun. Průměr sklizní z předchozích pěti let překonala o 6,4 %, desetiletý průměr o 4,8 %.

⁶ Jeho sklizeň meziročně propadla o 48 %. Loňská úroda (8,3 tis. tun) byla v Česku ovšem nejvyšší po roce 1996.

⁷ Ten se vlivem silného cenového růstu projevilo v zahraničním obchodu ČR až s odstupem. Hodnota vývozu produktů lesnictví a těžby dřeva ve 3. čtvrtletí 2022 meziročně propadla o 27 % a zaznamenala první pokles od konce roku 2017.

⁸ Zahnuje odvětví těžby a dobývání, zpracovatelského průmyslu a také energetiky (zde pojímané jako odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu). Všechna meziroční tempa produkce (na úrovni odvětvových sekcí i oddílů) jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa pak také o vliv sezónnosti.

exportních teritorií, která se projevovala i v oblasti nových zakázek ze zahraničí. I přes to ale produkce v průmyslu letos v létě poprvé překonala úroveň z předpandemické konjunktury⁹.

V 1. až 3. čtvrtletí zaznamenaly nejvyšší meziroční růst průmyslové obory nejvíce poznamenané propadem poptávky v kritických fázích pandemie.

V meziročním srovnání se letos ve 3. čtvrtletí průmyslová produkce zvýšila o 5,2 %, když narostla poprvé od 2. kvartálu 2021. Stála za tím primárně nízká srovnávací základna, neboť loni v létě došlo vlivem eskalace nedostupnosti polovodičů k opakovanému omezení výroby v automobilovém průmyslu. Bez příspěvku výrobců automobilů by tak letos v létě průmyslová produkce mírně klesala (o 0,6 %). V úhrnu od ledna do září byl výkon průmyslu meziročně vyšší o 1,4 %, opět hlavně zásluhou segmentu automotive (příspěvek +1,3 p. b.). Největší dynamiku ale vykazaly obory silně zasažené hlubokým útlumem poptávky v důsledku protipandemických restrikcí – obuvnictví i kožedělnictví (+21,5 %), oděvnictví (+9,6 %) a též výroba nápojů (+7,8 %), které pomohly i postupně rostoucí počty zahraničních turistů. Díky stále silné poptávce z tuzemska i zahraničí se dařilo farmaceutickému průmyslu (+11,7 %), který spolu s papírenským průmyslem (+4,2 %) patřil k jediným průmyslovým oborům, jehož růst produkce nebyl dosud po celé pandemické období přerušen.

Fyzická výroba automobilů se letos v létě přiblížila předkrizové úrovni. Využití výrobních kapacit ale za dlouhodobým průměrem stále zaostávalo.

Produkce v klíčovém odvětví výroby motorových vozidel se za tři letošní čtvrtletí meziročně navýšila o 7,0 %. Po částečném zmírnění napětí v dodavatelských řetězcích (u čipů či kabelových svazků) tak doháněli výrobci aut loňské ztráty. Pomohla k tomu silná poptávka související s obnovou firemního vozového parku (přerušenu během pandemie) i postupně se rozvíjející segment elektromobility – což dokládají i údaje o fyzické produkci¹⁰. Navzdory tomu zůstává situace v automobilovém průmyslu stále komplikovaná. Využití výrobních kapacit se zde již pátý kvartál v řadě pohybovalo znatelně pod dlouhodobým průměrem¹¹. Nedostatek materiálu a zařízení deklarovalo letos v říjnu 85 % podniků v odvětví výroby motorových vozidel (v celém průmyslu rovněž vysokých 46 %)¹². Situace v automobilovém průmyslu se promítla i do návazné výroby pryžových a plastových výrobků, v níž v 1. až 3. čtvrtletí produkce meziročně mírně poklesla (o 2,6 %). Naopak v diverzifikované výrobě elektrických zařízení výkon dále rostl (+4,8 %), když byl podporován solidní poptávkou z tuzemska i zahraničí. Podobné platilo i pro váhově významný obor strojírenství (+3,6 %). Produkce se zde během léta téměř dorovnala úrovni z vrcholu předpandemické konjunktury. K tomu pomohlo předchozí oživení investiční aktivity v tuzemské ekonomice i v eurozóně (údaje z 3. čtvrtletí naznačují, že investiční aktivita v Česku se zatím meziročně nesnižovala).

Mírný růst produkce v elektrotechnickém i strojírenském průmyslu letos přetrvával.

Stále složitější situace panuje naopak v energeticky náročných odvětvích chemického, hutnického a kovodělného průmyslu. Po rychlém loňském zotavení, kdy výkon těchto oborů pod vlivem svižné poptávky z tuzemska i zahraničí vystoupal na předkrizovou úroveň, docházelo vlivem prudkého růstu cen vstupů (umocněného energetickou krizí) k útlumu. Ten byl obzvláště patrný v hutnictví, kde vinou slabé zahraniční poptávky produkce ve 3. čtvrtletí 2022 oproti předchozímu kvartálu propadla o více než desetinu. Řádově menší, ale rovněž významný pokles produkce zaznamenalo potravinářství. Jeho výkon se dosud mezikvartálně mírně snižoval po celý letošní rok, což souviselo s propadem spotřebitelské důvěry i s tržbami v maloobchodě. Produkce v potravinářském průmyslu zůstala i přesto letos ve 3. čtvrtletí velmi mírně nad úrovní konjunkturního roku 2019. Odlišné pozadí měl naopak útlum ve dřevozpracujícím průmyslu. K němu dochází vlivem částečného ústupu

Produkce v energeticky náročných oborech hutnického, kovodělného i chemického průmyslu se snižovala.

Slábnoucí spotřebitelská poptávka se odrazila také v nižší produkci potravinářského průmyslu.

⁹ Ve 3. čtvrtletí 2022 se průmyslová produkce nacházela o 0,5 % nad úrovní dříve rekordního období z 2. čtvrtletí 2019. Za svým vrcholem z éry předpandemické konjunktury (v letech 2014 až 2019) ovšem více než dvě třetiny (z téměř třiceti) hlavních průmyslových oborů zaostaly. Šlo především o těžbu a úpravu uhlí (o 33 %), kožedělný a obuvnický průmysl (31 %), hutnictví (18 %) dřevozpracující průmysl (18 %), textilní průmysl (13 %) a z významnějších oborů dále např. o chemický průmysl či výrobu počítačů, elektronických a optických přístrojů (shodně 10 %), kovodělný průmysl (7 %) a energetiku (6 %). Předkrizovou úroveň naopak překonali zejména výrobci motorových vozidel (o 7 %), elektrických zařízení (o 10 %), z menších oborů náležely do této kategorie zejména farmacie (16 %) a papírenský průmysl (14 %).

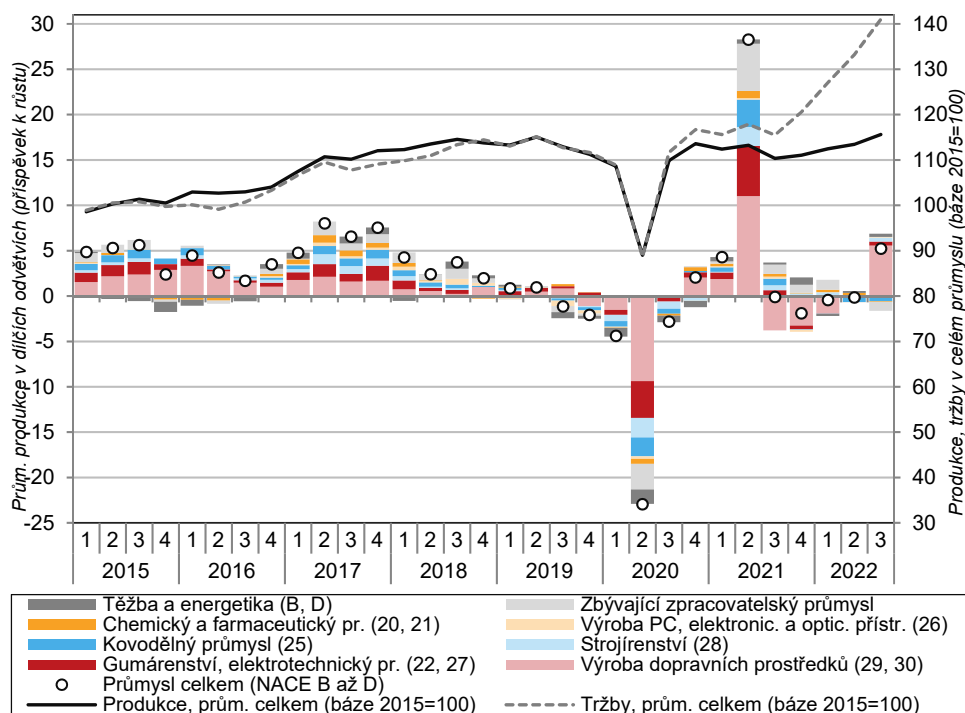
¹⁰ Dle údajů Sdružení automobilového průmyslu letos výroba od května do září zpravidla přesahovala hranici 100 tis. osobních vozů. Tím se tyto měsíce přiblížily úrovni stejného období let 2017 až 2019, kdy byla výroba automobilů v tuzemsku na vrcholu. V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí 2022 dosáhla výroba osobních vozů 913 tis. (meziročně o 10 % více, ale proti roku 2018 o 14 % méně). Více než desetina vyrobených osobních automobilů připadala na elektrická vozidla. Ta spolu s vozy s hybridním pohonem tvořila již více než pětinu nově produkovaného vozového parku. Dařilo se i výrobcům ostatních motorových vozidel, letošní produkce u nich převyšovala předkrizovou úroveň.

¹¹ Na počátku 2., 3. i 4. čtvrtletí 2022 setrvalo mírně pod 80 %. Za poslední konjunktury ovšem obvykle přesahovalo 90 %.

¹² Podniky mohly uvést více hlavních růstových bariér současně.

kůrovcové kalamity v meziročním pohledu již od poloviny loňského roku¹³ a v úhrnu za tři letošní čtvrtletí činil 9,4 %. Výkon návazných oborů – papírenství a nábytkářství – působením setrvačnosti ale stále mírně rostl, během léta se ovšem i zde začala projevat slábnoucí poptávka.

Graf č. 4 Příspěvy dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce (očištěno o kalendářní vlivy, reálně, v p. b.) a tržby* i produkce v celém průmyslu (sezónně očištěno, úroveň roku 2015=100, pravá osa)

Poznámka: Tržby jsou uvedeny v běžných cenách.

Zdroj: ČSÚ

Produkce v těžbě uhlí ve 3. čtvrtletí rekordně vzrostla.

Produkce v energetice za tři čtvrtletí navzdory nižší srovnávací základně stagnovala. Projevovала se slabší poptávka po plynu i teple vlivem počasí i úspor v domácnostech a podnicích.

Situaci v nezpracovatelských průmyslových odvětvích letos výrazně ovlivnil energetický šok spjatý s ekonomickými dopady války na Ukrajině. Neočekávaný výpadek dodávek ruského plynu otrásl relativně ustáleným energetickým mixem v řadě evropských ekonomik a přerušil některé dlouhodobé trendy v poptávce po důležitých komoditách. Produkce v dlouhodobě útlumovém tuzemském odvětví těžby a dobývání se od ledna do září meziročně zvýšila o rekordních 5,1 % (a navázala na růst z 2. pololetí 2021). Zatímco v těžbě stavebních materiálů se vlivem situace ve stavebnictví postupně projevovало oslabování poptávky (ve 2. i 3. čtvrtletí tak produkce klesala), v dominantním segmentu těžby uhlí růst produkce naopak sílil (ve 3. čtvrtletí meziročně na bezprecedentních 21,6 %). Produkce v odvětví energetiky v 1. až 3. čtvrtletí stagnovala (v samotném 2. i 3. čtvrtletí 2022 ovšem mírně rostla) navzdory snížené srovnávací základně (významné omezení chodu řady provozoven maloobchodu a služeb loni od ledna do dubna bylo spojeno se slabší spotřebou elektřiny). Spotřeba plynu i vyrobeného tepla se významně snížila (vlivem nadprůměrných teplot v zimních měsících i úspor v domácnostech a podnicích)¹⁴. Množství vyrobené elektřiny naopak meziročně mírně vzrostlo¹⁵.

¹³ Tento faktor stále dominuje nad vlivem rostoucí poptávky po dřevě jako energetickým materiálu. Ta je v posledních čtvrtletích v Česku i Evropě patrná a odráží se i v ceně této suroviny. Produkce dřevozpracujícího průmyslu v ČR ve 2. i 3. čtvrtletí 2022 mezikvartálně klesala.

¹⁴ Spotřeba plynu v ČR se letos za tři čtvrtletí meziročně snížila o 19,1 % (po zohlednění teplejší zimy o 15,4 % klesla spotřeba ve všech měsících roku – nejvíce od dubna do července). Podíleli se na tom nejvíce velkoobdobatelé, významně ale dosud letos snížily svou spotřebu i domácnosti (o 19 %) či maloobdobatelé (-13 %). Die aktuálních údajů klesla letos za 1. pololetí celková hrubá výroba tepla o 8,4 %, především zásluhou nižšího využití zemního plynu a černého uhlí. Svižněji ubylo množství spotřebovaného tepla – v domácnostech o 16 %, v průmyslu o 7,5 %, v obchodu, službách, školství, zdravotnictví v úhrnu o 18 %.

¹⁵ V 1. až 3. čtvrtletí 2022 činila hrubá tuzemská výroba elektřiny 62,2 TWh (meziročně o 3,2 % více, ale oproti roku 2019 o 1,6 % méně). K meziročnímu růstu výroby přispěly i přes pokles svého instalovaného výkonu nejvíce tepelné (parní) elektrárny, a to především díky vyššímu využití uhlí. Mírně posílila i výroba v jaderných elektrárnách (+2,5 %). Naopak o 55 % propadla produkce

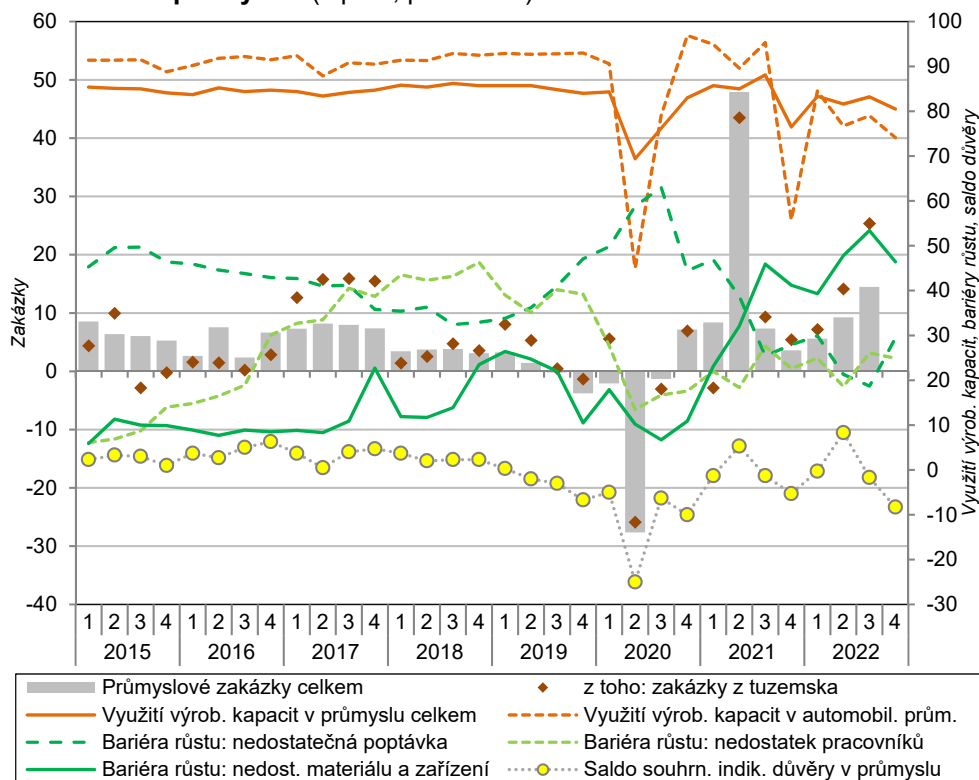
Růst tržeb podniků z průmyslové činnosti sílí zejména vlivem vyšších cen energií, surovin a dalších meziproduktů.

Nominální tržby průmyslových podniků¹⁶ letos výrazně zrychlovaly svůj růst. V posledním loňském kvartálu se zvyšovaly meziročně o středních 3,2 % (tržby z přímého vývozu dokonce nepatrně klesaly), ve 3. čtvrtletí 2022 již o 22,9 %. K této akceleraci zásadně přispěly tržby v energetice, jež byly letos v létě oproti loňsku téměř dvojnásobné. Sílicí ceny vstupů, které podniky promítají do svých finálních produktů, ve 3. čtvrtletí zásadně přispěly ke svižnému navýšení tržeb také v těžbě a dobývání (na 33 %), v papírenském (25 %), chemickém a potravinářském průmyslu (shodně 21 %), ve výrobě stavebních hmot (17 %) či kovodělném průmyslu (13 %). Naopak vyšší tržby ve výrazně proexportní výrobě motorových vozidel (+40 %), podobně jako ve farmacii (+23 %), souvisely primárně s vyšším odbytem a cenový posun byl zde dosud umírněný. Ani silný cenový růst nezabránil tomu, že tržby dřevozpracujícího i nábytkářského průmyslu mírně poklesly.

Růst hodnoty nových průmyslových zakázek od počátku roku zaostával za dynamikou tržeb..

Růst nominální hodnoty nových zakázek ve vybraných průmyslových odvětvích¹⁷ ve 3. čtvrtletí meziročně zrychlil na 14,5 % (za dynamikou tržeb i růstem cen průmyslových výrobců však dosud letos znatelně zaostával). Téměř polovinou přispěli k růstu výrobci motorových vozů, a to hlavně díky sílicí tuzemské poptávce. Pozitivně lze hodnotit i aktuální vývoj zakázek v elektrotechnickém průmyslu (+14 % meziročně), ve strojírenství (+13 %) a v menších oborech – farmacii (18 %) i oděvnictví (11 %). Oproti tomu ani pětina navýšení nových zakázek v chemickém průmyslu růst cen vstupů v tomto oboru zdaleka nepokrývá.

Graf č. 5 Nové zakázky v průmyslu (nominálně, meziročně, v %), využití výrobních kapacit v průmyslu, vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa) a saldo důvěry podnikatelů v průmyslu* (v p. b., pravá osa)

*Využití průmyslových kapacit i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním měsíci daného čtvrtletí, saldo důvěry podnikatelů je vztahováno ke druhému měsíci čtvrtletí. Zakázky jsou očištěny o kalendářní vlivy, ostatní ukazatele jsou sezónně očištěny. Podniky mohly uvést více hlavních růstových bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

v paroplynových elektrárnách a o skoro pětinu ve vodních a přečerpávacích elektrárnách. Celková hrubá tuzemská spotřeba elektřiny meziročně mírně klesla (o 1,5 %), a to zejména díky domácnostem (ty snížily spotřebu o 9 %) a nejvýznamnějším velkoobdobatelům (-5 %). Spotřeba podnikatelů z řad maloobdobatelů naproti tomu lehce posílila (+1 %, oproti roku 2019 byla ovšem o 2 % nižší).

¹⁶ Meziroční tempa tržeb jsou očištěna o kalendářní vlivy.

¹⁷ Zjišťování zakázek probíhá jen ve dvanácti zpracovatelských odvětvích vyrábějících převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek. Meziroční tempa zakázek jsou očištěna o kalendářní vlivy.

<p>Důvěra podnikatelů v průmyslu ve 3. čtvrtletí znatelně poklesla. Ti hůře hodnotili současnou poptávku, mírně negativní očekávání převažovala i u krátkodobých výhledů.</p>	<p>Důvěra podnikatelů v průmyslu se po krátkém růstu ve 2. čtvrtletí 2022 v další části roku postupně snižovala. V říjnu tak v tomto odvětví zavládl nepatrně vyšší pesimismus než v období těsně před propuknutím pandemie. Podniky hodnotily stále hůře svou současnou poptávku, slabší byla i očekávání výrobní činnosti s výhledem na konec letošního roku (růst ovšem stále předpokládalo 17 % podniků, pokles 12 %). Mírně převažovaly podniky očekávající v příštích třech i šesti měsících zhoršení celkové ekonomické situace. Poprvé od jara 2021 převládaly i mírně negativní výhledy v oblasti zaměstnanosti (evidenční počet zaměstnanců ve 3. čtvrtletí přitom meziročně stagnoval). Podíl podniků plánujících zdražování vlastních produktů klesl na nejnižší úroveň od počátku roku (45 %). Jen desetina podniků uvedla, že není sužována žádnými významnými růstovými bariérami. Od poloviny loňského roku zůstává klíčovou bariérou nedostatek materiálu a zařízení (během 3. čtvrtletí 2022 došlo jen k mírnému zlepšení). Každý čtvrtý podnik byl limitován v oblasti lidských zdrojů, nedostatečnou poptávku pociťovalo již 30 % firem.</p>
<p>I přes mírné zlepšení zůstává klíčovou růstovou bariérou nedostatek materiálů a zařízení.</p>	<p>Výkon stavebnictví během letošního roku slábl. V 1. čtvrtletí 2022 ještě růst produkce¹⁸ vlivem teplé zimy a vysoké zásoby veřejných i soukromých zakázek akceleroval (na 3,8 % mezikvartálně). Výše produkce také poprvé překonala předkrizový rok 2019. V následujícím čtvrtletí došlo ke korekci tempa (-2,5 %, v samotném inženýrském stavitelství -7,8 %) a během 3. čtvrtletí se produkce snížila o dalších 2,7 %. Na celém odvětví se začíná stále více podepisovat bezprecedentní cenový růst (energií, pohonných hmot i materiálových vstupů), horší dostupnost materiálů, zařízení, ale i pracovní síly (zčásti vlivem války na Ukrajině). To mnohdy vedlo k prodloužení realizace stávajících projektů či k odkladu zahájení, popř. k revizi plánovaných investičních akcí. Ve srovnání s loňským létem byla letos ve 3. čtvrtletí stavební produkce o 1,7 % nižší (srovnatelně klesla v pozemním i inženýrském stavitelství).</p>
<p>Výkon stavebnictví vlivem silnicích nákladových tlaků i růstových bariér slábl, ve 3. čtvrtletí se produkce snižovala meziročně i mezikvartálně.</p>	<p>V úhrnu od počátku roku výkon v pozemním i inženýrském stavitelství ještě mírně rostl.</p>
<p>Počet zahájených bytů se ve 2. i 3. čtvrtletí meziročně snižoval.</p>	<p>V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí si stavební produkce i díky slabší loňské základně¹⁹ stále udržela mírný růst (2,7 %), k čemuž přispělo zejména váhově významné pozemní stavitelství (+2,2 p. b.), vyšší meziroční výkon byl zaznamenán rovněž v segmentu inženýrských staveb. Tomu pomáhalo i solidní tempo růstu veřejných výdajů v oblasti dopravní infrastruktury²⁰ související zejména s čerpáním evropských dotací. V pozemním stavitelství, jež tradičně odráží zejména investiční aktivitu podniků i domácností (a na rozdíl od inženýrských staveb tak reaguje na celkový hospodářský cyklus pružněji), se již začínají projevovat náznaky útlumu související i s citelným ochlazením hypotečního „boomu“. Např. počet zahájených bytů se ve 2. čtvrtletí meziročně mírně snížil (o 3,1 %) a ve 3. kvartálu se pokles citelně prohloubil (na -27,8 %). Nových bytů ubylo ve všech hlavních formách výstavby, nejvíce u nově vznikajících bytových domů. Dokončených bytů naopak letos stále přibývalo (v úhrnu od počátku roku o 10,9 %, z toho ve 3. kvartálu o 30,3 %). Dělo se tak díky vzvednuté zahajované výstavbě v předchozích 2 až 3 letech, jež se již blížila rekordní úrovni z konjunkturálních let 2006–2008. Proti svižnějšímu dokončování rozestavěných bytů (zejména v rodinných domech) stále působil silný růst cen materiálů²¹ a značná vytíženost stavebních firem²².</p>
<p>Růst hodnoty nových stavebních zakázek, stejně jako povolených staveb, se v úhrnu za</p>	<p>Meziroční tempo růstu nominální hodnoty nových stavebních zakázek v tuzemsku (v podnicích s více než 50 zaměstnanci) letos rostlo dvojcifernými tempy (ve 3. čtvrtletí o 12,6 %). Zatímco na počátku roku byl růst zakázek podpořen jen pozemními stavbami</p>

¹⁸ Údaje o stavební produkci jsou ve stálých cenách, meziroční tempa jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní též o vliv sezónnosti.

¹⁹ Ještě v 1. čtvrtletí 2021 se stavebnictví částečně nacházelo v útlumu, neboť tehdy pandemie kulminovala. Zvýšená nemocnost, ztížený přeshraniční pohyb pracovníků, restrikce u celkové mobility obyvatel v tuzemsku i omezení výkonu stavebních úřadů významně limitovaly produkční možnosti stavebnictví. Během jara se ekonomika rychle začala vracet k normálu, což se odrazilo i v citelnějším oživení stavebnictví.

²⁰ Ze státního rozpočtu ČR bylo od ledna do září 2022 na investicích do Státního fondu dopravní infrastruktury vyplaceno přes 50 mld. korun, meziročně o čtvrtinu více.

²¹ Meziroční růst cen materiálových vstupů pro výstavbu bytových budov dosáhl v letošním 2. čtvrtletí rekordních 30,5 % (o rok dříve „jen“ 6,1 %). V následujícím kvartálu se sice tempo již nezvyšovalo (poprvé po dvou letech), růst však zůstával stále velmi vysoký (24,4 %).

²² Dle odhadu podniků z počátku 4. čtvrtletí 2022 poskytovaly všechny dosud nerealizované zakázky stavebním firmám v Česku práci na dalších 9,1 měsíce. To bylo jen nepatrně méně než na konci loňského roku (9,8) či než na vrcholu předpandemické konjunktury (10,3).

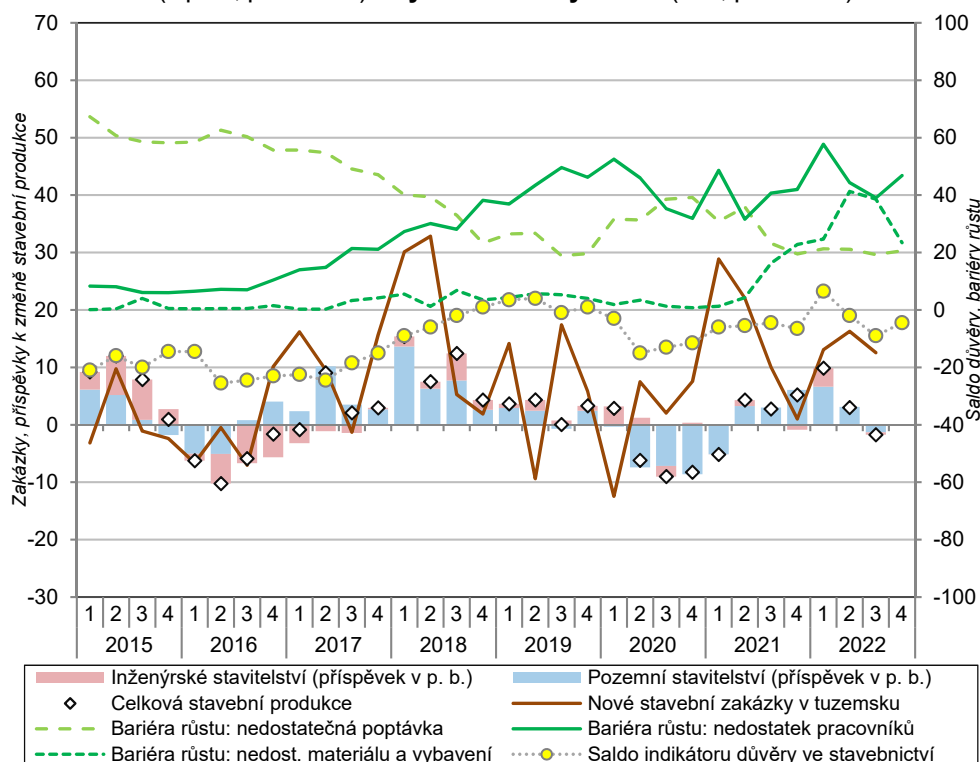
1. až 3. čtvrtletí příliš neodlišoval od dynamiky cen stavebních prací..

(v následujícím kvartálu naopak pouze inženýrskými), ve 3. čtvrtletí pozitivně přispěly oba tyto hlavní segmenty. Při zohlednění růstu cen stavebních prací²³ lze hovořit jen o stagnaci reálné poptávky v celém stavebnictví. Růst celkové zásoby práce během letošního roku zvolnil. Jestliže hodnota veškerých dosud nerealizovaných stavebních zakázek byla loni na konci prosince meziročně o 13,1 % vyšší, na sklonku září již jen 8,5 %. Přispěly k tomu především soukromé zakázky z tuzemska – růst jejich zásoby se totiž v letošním 2. čtvrtletí téměř zastavil (poprvé od roku 2017). Náznaky ochlazování poptávky jsou letos patrné také u vydaných stavebních povolení. Jejich orientační hodnota v 1. i 2. čtvrtletí rostla meziročně zhruba o pětinu, ve 3. kvartálu propadla skoro o třetinu. Byť zde sehrálo významnou roli loňské povolení výstavby nové trasy pražského metra, k poklesu došlo rovněž u bytových budov (-17,3 %) i těch nebytových (-10,6 %). V úhrnu za tři letošní čtvrtletí hodnota povolených staveb nepatrně klesla (1,2 %). Pokud bychom vyloučili velké projekty (nad 1 mld. korun), činil by růst povolení 13,1 %, což odpovídá dynamice cen stavebních prací.

Důvěra podnikatelů ve stavebnictví se ve 2. i 3. čtvrtletí zhoršovala. Firmy byly sužovány významnými růstovými bariérami.

Dobré výsledky stavebnictví na počátku letošního roku podpořily optimismus podnikatelů v tomto odvětví a únorové saldo důvěry se tak srovnalo s absolutním maximem (z ledna 2019). Později se ale nálada v odvětví zhoršovala, v říjnu dosáhla nejnižší od počátku roku 2021 (stále se ovšem pohybovala nad dlouhodobým průměrem). Rychle rostoucí nákladové tlaky spolu s problémy s dostupností stavebních materiálů se promítly do negativního hodnocení současné i očekávané poptávky či budoucí ekonomické situace firem v nejbližších šesti měsících. Po takřka dvou letech převážily i negativní výhledy v oblasti zaměstnanosti (evidenční počet zaměstnanců však zatím i ve 3. čtvrtletí meziročně mírně rostl).

Graf č. 6 Příspěvky odvětví k meziroční změně stavební produkce (reálně, v p. b.), nové stavební zakázky (nominálně, meziročně, v %), saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví* (v p. b., pravá osa) a vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa)

Poznámka: Údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.

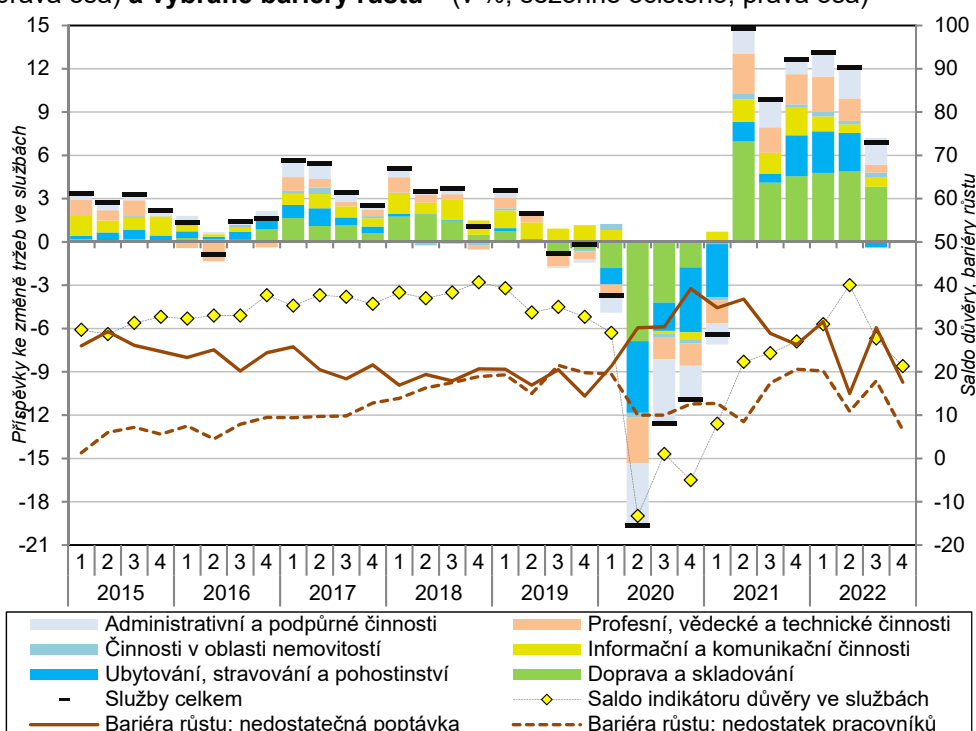
*Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu jsou sezónně očištěny a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí. Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

²³ Ten ve 3. čtvrtletí 2022 dosáhl meziročně 12,8 %, v úhrnu od počátku roku 12,3 %. Cenové vlivy se významně promítly i do průměrné hodnoty nově uzavřených stavebních zakázek – ta činila v 1. až 3. čtvrtletí 4,5 mil. korun a meziročně vzrostla o 17,9 %.

Tržby ve službách posilovaly a překonaly úroveň z roku 2019. Ve 3. čtvrtletí se ale v některých významných odvětvích začaly projevovat náznaky oslabování poptávky.

Poptávka po službách se stále zvyšovala. Tržby ve vybraných službách²⁴ mezikvartálně rostly nepřetržitě od počátku loňského roku a v 1. čtvrtletí 2022 poprvé vystoupaly na úroveň z vrcholu předpandemické konjunktury. Službám se dařilo i ve 2. čtvrtletí, kdy výrazně ožila zejména odvětví s těsnou vazbou na cestovní ruch. V následujícím období ovšem mezikvartální růst tržeb citelně zvolnil (na 0,1 %). Náznaky oslabování poptávky totiž registrovalo klíčové odvětví doprava a skladování²⁵ (poprvé od poloviny roku 2020). Vedle toho se zhoršující ekonomická situace tuzemských domácností promítla v oblasti stravování i pohostinství. K tomu i podniky patrně začaly omezovat svou poptávku po některých službách (hlavně administrativního a podpůrného charakteru). V meziročním srovnání tržby ve službách stále zřetelně rostly – letos v září o 3,5 % (ale nejslaběji od loňského března).

Graf č. 7 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb ve službách* (reálně, v p. b.), **saldo důvěry podnikatelů ve službách**** (v p. b., sezónně očištěno pravá osa) a **vybrané bariéry růstu**** (v %, sezónně očištěno, pravá osa)

*Bez odvětví obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Tržby jsou očištěny o kalendářní vlivy.
 **Zahrnuje i finanční sektor. Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním (bariéry růstu), resp. ve druhém měsíci daného čtvrtletí (saldo důvěry). Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně. Zdroj: ČSÚ, Eurostat

K meziročnímu růstu tržeb ve službách přispěly z dílčích odvětví nejvíce cestovní kanceláře a také skladování. Opačně působily zejména stravování a pohostinství

V úhrnu za celé 3. čtvrtletí 2022 tržby ve službách meziročně posílily o 6,9 %. K růstu zásadně přispěla doprava a skladování (+3,8 p. b.), pozitivně však působila všechna hlavní odvětví, vyjma ubytování, stravování a pohostinství (-0,4 p. b.). V samotném ubytování ale tržby dále rostly (+8,7 %). I přes úspěšnou letní sezónu²⁶ se tržby ubytovatelů nacházely o více než čtvrtinu pod úrovní ze 3. čtvrtletí 2019 (v případě stravování a pohostinství o necelou pětinu). Razantní oživení (vč. výjezdů občanů ČR na letní dovolené) se odrazilo i ve výkonech cestovních kancelářů a agentur – ty zároveň táhly svižný růst tržeb v celém odvětví

²⁴ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za služby jsou ve stálých cenách, meziroční údaje jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěny o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).
²⁵ Tržby v tomto odvětví se ve 3. čtvrtletí mezikvartálně snížily o rovné 1 %. Mírně klesaly jak v pozemní dopravě, tak ve skladování.
²⁶ Ve 3. čtvrtletí 2022 přijelo do hromadných ubytovacích zařízení v Česku 7,3 mil. hostů. Počet jejich přenocování za rekordní letní sezónou 2019 zaostal jen o 3 %. Poptávka hostů z Česka převyšuje předkrizovou úroveň již od půle loňského roku (letos v létě o 12 %). Meziročně sice zájem domácí klientely lehce opadl (napříč všemi kraji), ve 3. čtvrtletí 2021 byl ale díky přetrvávajícím bariérám cestování do ciziny rekordní (15,9 mil. přenocování). Poptávka zahraniční klientely se meziročně takřka zdvojnásobila, za letní sezónou z roku 2019 ale stále o čtvrtinu zaostávala. Citelně totiž chyběli hlavně hosté ze vzdálených asijských států – Číny a Tchaj-wanu (-94 %), Japonska (-84 %) a Jižní Korey (-77 %). Hluboký propad přetrvával vlivem geopolitického napětí též u ruské klientely (-89 %) – ta přitom v roce 2019 tvořila v Česku skoro desetinu celkové poptávky ze strany zahraničních hostů. Z dříve početné klientely letos v létě stále citelně scházeli také občané USA a Kanady (-37 %), Španělska (-40 %), Velké Británie (-32 %), Francie (-27 %) a Itálie (-26 %). Situaci tak zachraňovali naši sousedé. Němců i Rakušanů přijelo srovnatelně jako ve 3. čtvrtletí 2019 (582 tis., resp. 83 tis.), hostů z Polska či Slovenska dokonce lehce přibýlo (+4 %, +15 %).

a také reklama a průzkum trhu.

administrativních a podpůrných činností (17,7 % meziročně). Opačně působily pracovní agentury, u nichž se tržby snižovaly pátým kvartálem v řadě (a oproti roku 2019 byly o 30 % nižší). V odvětví profesní, vědecké a technické činnosti vzrostly tržby mírněji (o 2,5 %). Toto odvětví ale poskytuje sofistikovanější služby pro podniky a poptávka po mnohých z nich nebyla za pandemického období příliš narušena (právní a účetnické činnosti, poradenství v oblasti řízení). K růstu tohoto odvětví ve 3. čtvrtletí 2022 významně přispěly právní a účetnické činnosti a také architektonické a inženýrské činnosti, jimž se dařilo navzdory slábnoucímu výkonu stavebnictví. Růst poptávky pokračoval i v dalších dílčích oborech podnikových služeb. Výjimkou byly reklamní činnosti a průzkum trhu a veřejného mínění, kde tržby meziročně poklesly o 12,8 % (a zaostaly i ve srovnání s předkrizovým rokem 2019).

Růst tržeb v pozemní dopravě i vlivem slabší dynamiky vývozu zboží ve 2. čtvrtletí zvolnil. Poptávka ve skladování zůstala vysoká.

Váhově dominantní odvětví dopravy a skladování zaznamenalo ve 3. čtvrtletí meziroční růst tržeb o 12,5 %. Bezmála z poloviny se o to zasloužilo samotné skladování. Mírnější růst registrovala pozemní doprava, kde tempo ve srovnání s počátkem roku zvolnilo (na 6,7 %). To bylo ovlivněno i slabšími výsledky tuzemských vývozců zboží. Výrazně ožila letecká doprava (+81,9 %), proti roku 2019 však její tržby zhruba o desetinu zaostaly (obdobně jako ve vodní dopravě). Tržby poštovních a kurýrních činností meziročně spíše stagnovaly (svůj předpandemický vrchol ale zhruba o šestinu již překonaly). Růst tržeb v dlouhodobě posilujícím odvětví informačních a komunikačních činností zvolnil na 2,9 %. Výkon odvětví stále táhla vysoká poptávka zejména po činnostech v oblasti informačních technologií (např. programování, správa počítačového vybavení). Dařilo se i informačním činnostem (např. zpracování dat, činnost webových portálů) a telekomunikacím. Naopak pokles tržeb za tvorbu rozhlasových i televizních programů a vysílání se prohluboval a zotavování filmového i hudebního průmyslu se zastavilo²⁷. V obou těchto váhově spíše okrajových oborech tržby oproti loňskému 3. čtvrtletí propadly zhruba o čtvrtinu a zaostaly i za rokem 2019.

Poptávka v klíčových oborech informačních a komunikačních činností dále rostla.

Mezikvartální pokles maloobchodních tržeb přetrvává od 4. čtvrtletí loňského roku.

Tržby v maloobchodu²⁸ byly ve 3. čtvrtletí 2022 mezikvartálně nižší o 2,0 %, když klesaly prakticky ve všech jeho segmentech. Útlum poptávky v maloobchodu je patrný již čtvrtý kvartál v řadě (shodně jako v případě celkových výdajů na konečnou spotřebu domácností). V září 2022 se sice meziměsíční pokles maloobchodních tržeb dočasně zastavil²⁹, jejich výše se ale pouze dorovnála úrovni z července 2019. To úzce souviselo s postupným útlumem spotřebitelské důvěry až na historické minimum (v říjnu 2022). Meziroční reálný propad průměrných mezd dosáhl ve 2. i 3. čtvrtletí 2022 téměř 10 % a vyústil v citelný pokles celkového disponibilního důchodu domácností³⁰. Spolu se zhoršující se finanční situací domácností se prohlubovaly i negativní výhledy v oblasti celkové ekonomické situace v ČR na období nejbližších 12 měsíců³¹. Ovšem nálada samotných obchodníků zůstávala i přes mírné zhoršení pozitivní³². Ti spoléhali i na setrvačnost ve spotřebním chování tuzemských domácností (vč. jejich využití zbývající části „zadržovaných“ úspor z let 2020 a 2021 k současným nákupům) a na vyšší výdaje nerezidentů³³ související s oživením turismu či uprchlickou vlnou z Ukrajiny.

Pesimismus spotřebitelů byl v říjnu rekordní. Důvěra obchodníků se ale dosud letos snižovala jen mírně.

²⁷ Lépe se vedlo segmentu filmové distribuce. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly v letošním 3. čtvrtletí tržby provozovatelů tuzemských kin meziročně o 6,8 %. V úhrnu od počátku roku byly vyšší o 165 % (loni od ledna do května kina prakticky nehrála), ve srovnání se stejným obdobím roku 2019 ale tržby o 16 % zaostávaly (návštěvnost dokonce o 22 %, avšak počet odehraných představení byl nižší jen o 3 %).

²⁸ Všechna meziroční tempa tržeb za maloobchod jsou uvedena ve stálých cenách a očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní i meziměsíční tempa jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů). Maloobchod zahrnuje odvětví CZ-NACE 47.

²⁹ To mohlo souviset s návratem občanů ze zahraničních dovolených i s výplatou jednorázového příspěvku (ve výši 5 tis. korun za každé dítě) rodinám se středními a nižšími příjmy s cílem částečně kompenzovat rostoucí ceny energií, potravin a dalších potřeb. Od srpna do září bylo letos takto vyplaceno 5,7 mld. korun. V říjnu 2022 se maloobchodní tržby opět vrátily k meziměsíčnímu poklesu (-1,8 %).

³⁰ Ten činil ve 2. čtvrtletí 2022 rekordních 6,4 %.

³¹ Vedle toho obavy lidí z růstu cen, které byly na počátku jara rekordní, v létě a na podzim mírně opadly. Narůstaly ovšem obavy z růstu nezaměstnanosti. Větší část domácností tak patrně začala omezovat své zbytné výdaje, ale i běžné nákupy zboží zasaženého vysokým cenovým růstem. V některých příhraničních regionech patrně docházelo k častějším výjezdům za nákupy do sousedních zemí, zejména do Polska. Domácnosti deklarovaly výrazně menší ochotu k pořízení velkých nákupů (např. automobily, pořízení či modernizace bytu).

³² Saldo důvěry v odvětví obchodu bylo letos v podzimních měsících srovnatelné s úrovní z období těsně před nástupem pandemie. I přes zhoršení během léta vnímaly podniky svou současnou ekonomickou situaci stále pozitivně a mírně příznivě byly i výhledy na nejbližší pololetí. To stvrzuje i fakt, že obchodníci stále plánovali nábor nových zaměstnanců častěji než jejich propouštění.

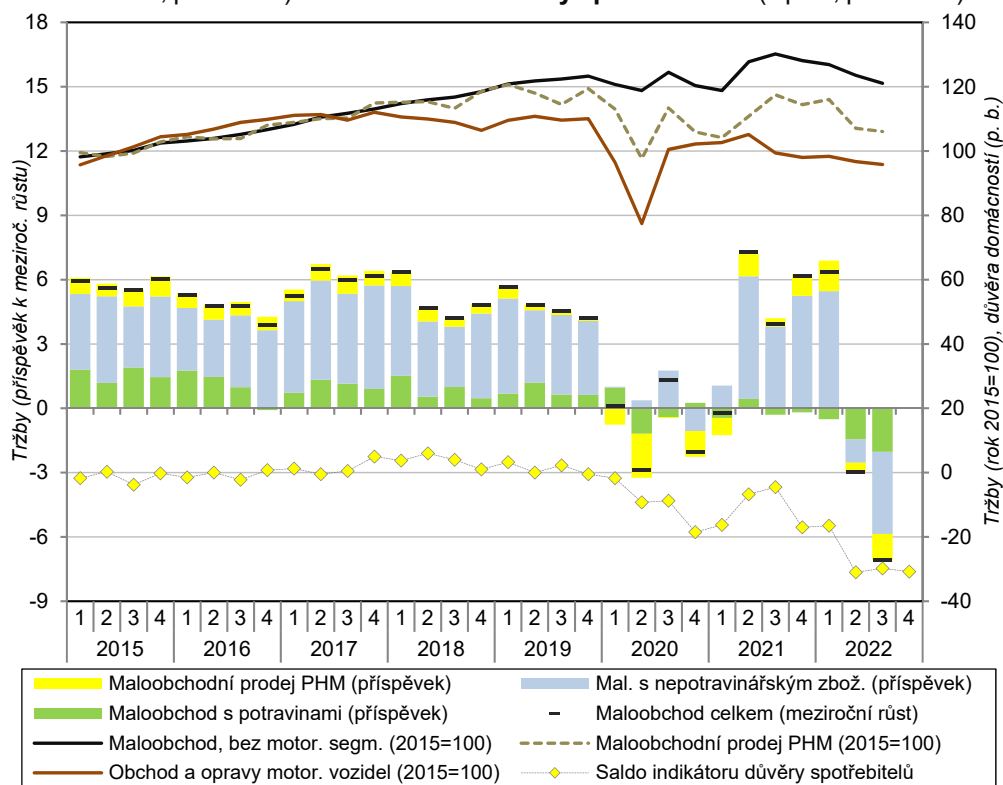
³³ Jejich spotřební výdaje vzrostly za tři letošní čtvrtletí meziročně skoro o polovinu (proti roku 2019 byly ovšem stále o více než 40 % nižší). Na celkových spotřebních výdajích domácností na území ČR se ve 3. čtvrtletí podílely 4 %.

Meziroční pokles tržeb v maloobchodě dosáhl ve 3. čtvrtletí rekordní hloubky. Nižší poptávka sužovala všechny jeho významnější segmenty.

Pokles poptávky v motoristickém segmentu obchodu se zmírnil, přesto za rok 2019 stále citelně zaostával.

Maloobchodní tržby se ve 3. čtvrtletí meziročně propadly o rekordních 7,1 % a prohloubily tak svůj pokles z předchozího kvartálu (-3,0 %). Jestliže ve 2. čtvrtletí stály za poklesem celého maloobchodu především nižší nákupy potravin, v následujícím období pak prodeje nepotravinářského zboží (s meziročním propadem tržeb o 7,4 %). Ty táhly dolů klesající tržby ve specializovaných prodejnách – nejvíce v těch s výrobky převážně pro domácnost³⁴ (-11,4 %). Citelně klesla poptávka i po počítačovém a komunikačním zařízení (-11,2 %), výrobcích pro kulturu a rekreaci (-8,5 %) či oděvech, obuvi a koženém zboží (-7,9 %). Třetí čtvrtletí v řadě stržili meziročně méně i internetoví prodejci (-6,6 %), oproti předpandemickému období (3. čtvrtletí 2019) ale registrovali skoro 30% růst. Také poptávka po farmaceutickém a zdravotnickém zboží nebyla za pandemie příliš narušena a rostla i letos ve 3. čtvrtletí (+4,2 %) jako jediná ze sortimentních skupin ve specializovaných prodejnách³⁵. Tržby za potraviny se snižovaly od poloviny loňského roku a ve 3. čtvrtletí 2022 poklesly již o 5,6 %. Hůře si letos, stejně jako v úhru za celé pandemické období, vedly menší specializované prodejny s potravinami, nižší tržby ale zaznamenaly i velké řetězce³⁶. Meziroční pokles prodeje pohonných hmot se letos prohloubil až na rovných 10 % (ve 2. čtvrtletí činil 4,0 %) a ve srovnání s rokem 2019 stále zaostával (o 7,4 %)³⁷. To platilo i pro motoristický segment obchodu, v němž ovšem pokles tržeb trvající od poloviny loňského roku letos ve 3. čtvrtletí zmírnil na 3,8 %. Jedinou částí tohoto segmentu, kde letos v létě poptávka předčila předkrizový rok 2019, byl obchod, opravy a údržba motocyklů (+2,7 %).

Graf č. 8 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb v maloobchodu* (reálně, v p. b.), **tržby v maloobchodu a v motoristickém segmentu obchodu**** (reálně, úroveň roku 2015=100, pravá osa) a **saldo celkové důvěry spotřebitelů***** (v p. b., pravá osa)

* Tržby jsou očištěny o kalendářní vlivy. ** Tržby jsou sezónně i kalendářně očištěny.
 *** Saldo důvěry spotřebitelů je sezónně očištěno a vyjadřuje stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí.

Zdroj: ČSÚ

³⁴ Zahnují zejména prodejny s textilem, koberci, nábytkem, elektrospotřebiči, elektronikou, železářským zbožím a potřeby pro kutily.

³⁵ Poptávku patrně stimuloval (vedle stále ne zcela vyřešené pandemické situace) i relativně nízký cenový růst tohoto sortimentu.

³⁶ V potravinářských řetězcích (s ročním obratem nad 15 mld. korun) v 1. až 3. čtvrtletí 2022 patrně reálně meziročně klesly tržby ve většině hlavních sortimentních skupin. U alkoholických nápojů byl registrován drobný pokles dokonce i v běžných cenách (-0,3 %). Prodej pohonných hmot (PHM) v řetězcích ale vzrostl (nominálně o 47 %, růst spotřebitelských cen PHM v celé ekonomice činil 38 %). Tržby za prodej PHM ovšem tvořily pouze 2,3 % celkových tržeb za zboží v řetězcích.

³⁷ Nižší spotřeba PHM souvisela s cenovou eskalací podpořenou válkou na Ukrajině. Tržby za PHM v běžných cenách vzrostly meziročně ve 2. čtvrtletí o 38 %, ve 3. čtvrtletí o 20 %.

